

1911: Praha: Slavnostní přednáška o Bráfovi v Nár. hosp. ústavě při Č. A.; slavn. přednáška o Bráfovi v Čes. společnosti nár. hosp. v Praze.

1912: Brno: Slavnostní přednáška o Bráfovi v Právnické jednotě morav. v Brně.

Docentské přednášky na universitě m. j.:

Živnostenská politika.

Dopravní politika.

Národohospodářská politika (pro Chorvaty 1908).

Dějiny vědy národohospodářské.

Dějiny sociálních teorií.

Rakouské agrární zákonodárství.

Národohospodářská praxe.

Po zemřelém dv. r. Talířovi všeobecná srovnávací a rakouská statistika.

Dr. Gruber a český praktický život hospodářský.

JUDr. Jan Matys.

Jest samozřejmo, že poměr národohospodářské vědy k praktickému životu hospodářskému se nemůže vyjadřovati ve vlivu anebo působení na konkrétní hospodářský podnik anebo několik podniků, jako není obráceně možno z vývoje jediného podniku anebo několika podniků odvozovati správnost a nesprávnost vědeckých zásad národohospodářských. Věda i praktický život našly si schemata pro snazší abstrakci a pro korektury výjimek, které generalisovány by mohly vésti na bezcestí. Tato schemata jsou za dnešního vývoje hospodářského velice pestrá a četná, mají však jedno společné: znalecká kolegia. Dnes spatřujeme tato znalecká kolegia národohospodářská nejen ve správě veřejné, nýbrž a to měrou velice bohatou též v podnicích soukromých, zejména v podnicích veřejnohospodářského rázu. Snad jest rozvoj jich až přílišný a působení z největší části bezcenné pro skutečné poznání národohospodářské, jest však nesporno, že pokud mohou se opřít o skutečné středisko hospodářského i politického života a mají kvalitní členstvo, jsou s to působit trvale na prospěch obecného poznání vědeckého a naopak býti místy hospodářské osvěty pro široké vrstvy podnikatelské. Český život hospodářský měl až do roku 1884 jediné takové středisko významnější: byla to Jednota ku povzbuzení průmyslu v Čechách, která jako předchůdkyně obchodních a živnostenských komor se stala v letech šedesátých českou institucí působením vynikajících vlastenců. Tehdy byly ještě všechny obchodní a živnostenské komory v Čechách německé. Teprve r. 1884 stala se českou komora v Praze a tím bylo získáno skutečné hospodářsko-politické středisko české, k němuž přibyla v letech devadesátých ještě Zemědělská rada.

Novodobý rozvoj hospodářský přinesl další bohatý rozvoj oficiálních i neoficiálních hospodářských organizací, zejména českých s úkoly souběžnými, ale vedle toho též s úkoly dosavadním organizacím neznámými. V těchto se začíná vývoj hospodářský

větvit a souvislost vzájemná a přehled celkový jest založen dosud jen na osobách. Dr. Gruber vstoupil r. 1893 do služeb pražské obchodní a živnostenské komory. Tím se dostal do instituce, kterou možno v tehdejších dobách nazvati skutečně nositelkou hospodářsko-politického smýšlení českého. Tehdejší komora byla právě po politickém přerodu. Staročeská majorita ustoupila mladočeské. Jako jinde nezůstala tato změna ani v pražské obchodní komoře bez vlivu, který se jevil podstatně v ochabnutí činnosti. Jest nesporně zásluhou Dra Grubra a nynějšího sekretáře komorního dra Hotowtze, že tato perioda stagnace netrvala dlouho. Začalo se s prohlubováním komorních referátů na podkladě literárních studií i všemožných pomůcek a navazováním úzkých styků s průmyslem mimo členstvo komory. Působnost komory takto zbavována osobních vlivů a dostávala stále širší a širší podklad. Výkon tento byl v tehdejších dobách úctyhodný a stal se vlastně vzorem pro všechny ostatní komory v Rakousku. Obtíže spočívaly v tom, že bylo celkem málo organizací hospodářských a ještě méně osob, které by se zabývaly hospodářskými problémy s širších hledisek, tak zv. střední stav byl prosáklý skrz na skrz různými volebními hesly, která tvořila základ všech požadavků středostavovských a která ve svých posledních důsledcích byla ubohou snůškou paradoxů. Bylo zapotřebí dvojího, jednak tvořiti prostředí, které by bylo s velké úkoly čekající český hospodářský život průmyslový a obchodní, jednak bojovati proti heslům dne, která všude se tlačila do popředí, zakalující správný rozhled a svádějící většinu začátečníků k neoprávněným nadějím. Dr. Gruber se podjal horlivě obojího úkolu. V prvním směru byly k zintensivnění komorní činnosti podnětem četné dalekosáhlé akce legislativní ve všech oborech, vynořivší se počátkem let devadesátých: Změny živnostenského řádu, daňové zákonodárství, soudnictví, měna, četné zákony a podniky v oboru dopravním atd. Všecky tyto zákonodárné akce zasahovaly hluboko v hospodářský život a bylo nutno orientovati se po možných účincích novot nejen znaleckými posudky praktických znalců, nýbrž i literaturou. Výsledky těchto prací jsou uloženy jak v referátech podaných komoře, tak také v literárních prvotinách Grubrových. Od r. 1896 převzal Dr. Gruber redakci Národohospodářského Obzoru a vešel tak ve styk s novými osobnostmi činnými národohospodářsky. V Obzoru Národohospodářském získal Dr. Gruber velice účinné forum pro širokou osvětovou činnost hospodářskou. Rok 1895 a 1896 jest vůbec důležitým mezníkem v působnosti pražské obchodní komory, jak pokud jde o činnost úřednictva komorního, tak také pokud jde o složení presidia. V těchto letech vyšlo několik důležitých publikací komorních, které jsou díly Dra Čuhla (Statistická zpráva o stavu obchodu a průmyslu v obvodu komorním 1895), Dra Hotowtze a Dra Grubra (Výroční zpráva za r. 1896). Současně změnilo se presidium komory a prezidentem se stal Josef rytíř Wohanka, který našel v Dr. Grubrovi a Hotowtzovi síly stejně iniciativní a ener-

gické, jako jest sám. Působnost komorní spočívala nadále téměř výhradně na bedrech této trojice.

Nastala perioda velikého rozmachu činnosti komory, která se projevovala nejen ve směru petičním a v dobrozdáních, nýbrž i v zakládání vlastních podniků, určených k doplnění činnosti po stránce praktické. Činnost komory ve směru petičním zasáhla nejpalčivější otázky hospodářské (kartely, reformu veřejné správy atd.) a mnohý z podnětů obsažených v podáních došel později výrazu ať zákonného, ať v osnovách zákonů. Dr. Gruber v této době pracoval hlavně v oboru dopravním, v němž našel vydatnou podporu v osobě bývalého presidenta komory p. Bohumila Bondyho. Vedle toho zabýval se politikou maloživnostenskou a sociální. V politice maloživnostenské postavil se ostře proti cechovníctví, kterým bylo tehdaž naše živnostnictvo prosáknuto. Stopoval s velikou pílí celé toto hnutí a dal svým myšlenkám o něm nepokrytě výraz v celé řadě spisů a pojednání. Byl informátorem o tomto hnutí několika německým spisovatelům, zejména Waentigovi a Zuckerkandlovi. V oboru dopravním zajímal se živě o otázky vodocestné. Byl sám vřelým propagátorem vodních cest a působil pro ně nejen jako referent komory, nýbrž i mimo komoru, zejména v Jednotě Povltavské, jejímž byl dlouholetým předsedou. V oboru maloživnostenské politiky zasáhl činně při zakládání Technologického průmyslového musea r. 1898 a při zakládání zlatnické školy. K padesátiletému jubileu trvání komory r. 1900 byl pověřen sepsáním dějin komory. Obsáhla práce tato zaujala Dra Grubra na čas úplně. Ve spise tom jsou vlastně podány dějiny českého hospodářského myšlení v druhé polovici devatenáctého století a jest tento spis základní prací pro každého, kdo chce studovati české hospodářské dějiny.

Dr. Gruber věnoval se tomuto spisu s velikou láskou. Z každé řádky jest patrné, že chtěl tímto spisem položit základ k českým novověkým dějinám hospodářským, k nimž přispěla tak bohatě nejen komora sama, nýbrž též četní vynikající úředníci komorní (Bělský, Schebek atd.). Se zvláštní pietou vzkřísil památku Schebkovu, jenž po příchodu české majority neprávem upadl v brzké zapomenutí. Schebek byl mužem vzácných darů a vlastní zakladatel hospodářských dějin v Čechách. (Škaredým způsobem vykořistil jeho práce A. Salz ve spise *Geschichte der Industrie Böhmens*.)

Od sepsání tohoto díla, jehož význam jest pro nás veliký, věnoval se Dr. Gruber čím dále tím více studiu národohospodářské theorie připravuje se pro dráhu universitního učitele. V této době jest Dr. Gruber činný v praktickém životě hospodářském skoro výhradně osvětově. Konal přecetné přednášky při rozmanitých příležitostech, zejména na informačních kursech pro živnostníky pořádaných obchodní komorou, kteréžto přednášky vyšly nákladem komory tiskem. Dr. Gruber nepřestával však ani v této době intimního studia theorie národohospodářské v praktické čin-

nosti, povzbuzuje zejména slovy i činnou účastí české podnikání. Povzbuzoval svépomoc mezi živnostnictvem a sám se zúčastnil podíly na některých podobných podnicích. Idealistovi musí přinést každý svépomocný podnik v začátcích hojně zklamání. Jdeť při každém takovém podniku o vyspělost mravní, jaká v našem materialistickém věku jest vzácným zjevem, nehledě ke stránce odborné, která není rovněž nikterak podřízena. Jest přirozeno, že tomu bylo hojnou měrou i u nás, zvláště ve svépomocných podnicích živnostenských. V tu dobu byl Dr. Gruber také horlivě činný, aby byla provedena ta část vodocestného zákona, která se týkala českých zemí. Stal se členem poradního sboru pro vodocestné záležitosti a působil všestranně v různých korporacích, které si obraly za úkol propagovati plány vodocestné. Méně se zúčastnil prací komory na přípravu obchodních smluv, které se tou dobou konaly ve velkém měřítku. Poněvadž však tyto práce vedly k početným osobním stykům nejen referenta komory, nýbrž celou kancelář, měl zajisté příležitost uplatniti leckterý názor svůj také o těchto věcech. Podobně tomu bylo též se sčítáním závodů, které prováděly komory r. 1901. R. 1906 vystoupil Dr. Gruber ze služeb komory, byv jmenován řádným profesorem na české vysoké škole technické. Zůstal však ve spojení s komorou, konal z počátku i obvyklé přednášky na informačních kursech komorních a zúčastnil se též příprav pro jubilejní výstavu komorní, která se chystala na r. 1908. Již v prvých dobách svého působení na české vysoké škole technické obrátil svou pozornost k českým památkám technickým a tak vznikl jeho podnět k založení Technického musea v král. Českém. Ústav byl otevřen r. 1909, tedy brzy po skončení jubilejní výstavy, a patří k nejlepším podnikům u nás. Činnost jeho v přípravných komitétách byla hlavně rázu propagačního, avšak neméně zásluhou bylo, že dovedl pro myšlenku zaujati několik vynikajících českých techniků, kterým připadly další obtížné úkoly. Tyto obtíže byly nikoli hravě, avšak přece jen s dobrým výsledkem překonány a český život hospodářský obohacen o instituci, která na naše poměry jest přímo velkolepá. Nedá se snad srovnávati co do velikosti, rozsáhlosti a propracovanosti sbírek s Německým museem v Mnichově, ale jednotlivá oddělení musejní, představující obory, v nichž naši technické a vynálezci zvláště vynikli a dobyli českému jménu světového zvuku, přirovnání s velikými musey snesou, tak ku př. oddělení grafiky, cukrovarství atd. Práce tato vykonána byla za poměrně krátkou dobu; v budoucnosti čekají Technické museum další veliké úkoly, jimž tato instituce dojista plně dostojí.

Skoro současně byl uveden v život Národohospodářský ústav při České Akademii věd a umění císaře a krále Františka Josefa I. Ústav byl založen, jak známo, z jmění Hlávka na podnět prof. Dra Bráfa. Hlavním úkolem ústavu jest výchova podnikatelského dorostu vysíláním schopných lidí do ciziny. Úkoly ústavu podstatně se rozšířily založením Wiehlova fondu na podporu českých vyná-

lezců. Ústav Národohospodářský soustředil za účelem plnění těchto dalekosáhlých úkolů vynikající muže hospodářské praxe české a tvoří vlastně v dnešním svém složení ústřední znalecké kolegium českého hospodářského života, v němž přirozeně musí být přetřásány všechny důležitější hospodářské otázky.

Dr. Gruber působil vynikajícím způsobem při založení ústavu vedle prof. Dra Bráfa a od počátku vedl agendu ústavu jako jeho generální jednatel. Bylo by nemístno zabývat se již dnes vlivem tohoto ústavu na český hospodářský život. Jdeť o zařízení, jehož plody zrají pomalu, po dlouhé svízelné práci a mnohých zklamáních, která nezbytně každý takový podnik provázejí. Ale již dnes možno konstatovati celou řadu viditelných úspěchů jak v zemědělství, tak také v obchodě a průmyslu. Dr. Gruber snaží se, aby ústav vyhověl přední zásadě naší české hospodářské politiky, kterou sám šťastně vědecky formuloval: zásadě soběstačnosti národní ve všech oborech výrobních. Tento veliký cíl jest dosažitelný jen postupně, při nejpečlivějším výběru podnikatelského dorostu a jen v dlouhé době. Nepochybuji však ani na okamžik, že i přes nepříznivé poměry — totiž dnešní válečné poměry, které postihly ústav v prvních dobách jeho skvělé činnosti — se Dr. Gruber dočká bohatých výsledků své požehnané práce.

Toť v hlavních rysech Grubrova činnost ve směru praktickém. Zbývalo by zmíniti se o četných, ale významných drobnostech jeho působení. Nelze pohříchu vzpomenouti všeho, poněvadž Dr. Gruber rád propůjčoval své jméno a pomoc přecetným podnikům. Zmíním se toliko o Grubrově činnosti v České národohospodářské společnosti, jejímž jest téměř po celou dobu trvání neúnavným předsedou. Z jeho podnětu zabývala se společnost často významnými akcemi praktického dosahu. Byla to zejména akce týkající se národnostní poplatnosti v Čechách (proti Wieserovi a Rauchbergovi), pak provádění akce o české zastoupení v Rakousko-Uherské bance, nehledě k celé řadě porad a přednášek o hospodářských poměrech, kterých se sám bohatou měrou zúčastnil.

Prof. Dr. Josef Gruber jako generální jednatel Národohospodářského ústavu při České akademii.

Dr. Josef Prunar.

Národohospodářský ústav při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze je instituce mladá, teprv několik let jako článek naší svépomocné organizace národní působící a teprv na počátku dráhy, jež ji má vésti k cílům, které jí určili zakladatelé: aby spolupůsobila na dovršení a zabezpečení národního procesu obrozovacího péčí o obrození a povznesení ná-